

BREZALAUSPURC 907

Luděk Galuška, Moravské zemské muzeum, Brno

Ke 4. červenci roku 907 se v souvislosti s velkou bitvou mezi Bavyry a Maďary vůbec poprvé objevil název hlavního města Slovenska Bratislava a to ve znění Brezalauspurc.

„*Bellum pessimum fecit ad Brezalauspurc IIII nonas Iulii*“ tedy „Nejhorší bitva (byla) svedena u Bratislavy ve IV. den červencových non“ stručně sdělil pisatel *Annales Iuvavenses maximi*, Letopisů solnohradských největších, při opisu událostí z roku 907 (MMFH I 1966, 131). Kdyby onen neznámý autor před 1100 lety jen tušil, jakou tato bitva, v níž „legie“ bavorského vojska byly na hlavu poraženy oddíly Maďarů, sehraje významnou dějinnou roli nejen pro střední Podunají, nýbrž pro celou Evropu, a že onen Brezalauspurc bude jednou hlavním městem samostatného Slovenska, jistě by se o ní rozepsal mnohem šířeji. Neučinil tak, a proto nechťme příběh protohistorické a ranně středověké Bratislavy odvyprávět prameny jiné, hlavně archeologické.

Oblast, v níž Bratislava postupně vznikala, se rozprostírá při mohutném říčním toku Dunaje, na západě od okrajů jižního cípu Záhorské nížiny, napříč jižním úsekem horského pásma Malých Karpat, až k západnímu okraji Podunajské nížiny na východě. Povrch této oblasti proto charakterizují rozdílné krajinné typy, počínaje dominantními strmými bradly a konče sníženinami-bránami, jimiž procházely od pravěku využívané dálkové komunikační tahy. Ve směru západ-východ, podél Dunaje, byla jedním takovým důležitým tahem, a to dokonce „mezikontinentálním“, hedvábná stezka, ve směru severojižním pak od Baltu k Jadranu směřující stezka jantarová. Jejich překřížení v širším prostoru dnešní Bratislavy v kombinaci s důležitými říčními přechody a výhodnou polohou některých krajinných dominant jako např. hradního návrší nebo děvinského bradla, vytvářely hlavní předpoklady vzniku zdejších trvalých sídel, z nichž některá dosáhla nadregionálního významu. Jedním z těchto sídel bylo v období pozdního laténu, v 1. stol. př. n. l., keltské oppidum, které se rozprostíralo na ploše pozdějšího historického jádra města Bratislavy (Pieta-Zachar 1993, 147–190). Nelze nezpomenout, že v prostředí tohoto oppida byly jeho obyvateli, Bóji, raženy zlaté mince-statéry s legendou BIATEC a BIAT i drobnější tetradrachmy s legendami NON-NOS, DEVIL, BVSV, IANTVMARVS, IANORIX a dalšími, jež známe z hromadných nálezů objevených např. na Náměstí svobody nebo v Žilinské ulici. Většinou se datují k polovině 1. stol. před Kristem. Neméně významnými nálezy je na území Bratislavy zastoupena také doba římská zahrnující první čtyři století naší éry. Dominantní roli tehdy sehrávaly zejména opevněné sídliště na Děvině a výstavní dvorec s lázněmi v Bratislavě-Dúbravce nacházející se na levém břehu Dunaje a na pravém břehu pak předešlým Rusovce, z pramenů známé jako Gerulata, což byl tábor římského auxiliárního-pomocného vojska s okolním zázemím. Ten už ležel přímo na opevněné říšské hranici Limes Romanus. O existenci dalšího auxiliárního kastelu se někdy uvažuje i na půdě samotného bratislavského Starého města, snad u Dómu sv. Martina, ovšem jeho existence prozatím není úplně jistá (Kolník-Krekovič-Snopko-Geržová-Ferus-Hečková 1993, 210–274).

První Slované se na území Bratislavy usadili už v průběhu 6. století. Jejich domovem se v oblasti Záhorské nížiny stalo úpatí Děvinské Kobylky v místě zvaném Velká Lúka ve čtvrti Dúbravka. Ze starslovanské osady s keramikou pražského typu prozatím známe zahloubené obydlí provážené několika zemními zásobnicemi (Hromada-Kolník 1991, 257–276). Neda-leko od něj bylo zjištěno stejně staré žárové pohřebiště, na němž hroby sestávaly z hliněných nádob-uren obsahujících zbytky spálených lidských těl a pohřební hranice (Hromada 1991, 277–286). V obou případech je pozoruhodné, že vedle běžných nálezů z nich pocházejících se objevily i takové, které bychom hledali spíše v pozdně římském prostředí nebo ve spojitosti

s Germány. A protože víme, že právě v době usazování se zde prvních Slovanů Podunajím skutečně germánští Langobardi, směřující z jižní Moravy do Panonie procházeli, naskytá se otázka, zda právě tady nedošlo k jejich vzájemnému ovlivnění se, či dokonce kontaktování se. Doklady přímých kontaktů zástupců obou etnik v průběhu 6. století jsou totiž prozatím nejen nepřesvědčivé, nýbrž i sporadické. A, bohužel, ani my v současnosti nemůžeme na danou otázku poskytnout kladnou odpověď, i když se to právě v oblasti Bratislavy–Dúbravky, resp. v širší oblasti Děvína, považuje snad za nejvíce pravděpodobné (Štefanovičová 1993, 279–280).

Brzy po polovině 6. století přibyli do Karpatské kotliny kočovní Avari. Velice záhy, za bojů proti Byzanci i Franské říši, vytvořili přibližně na území dnešního Maďarska vojenské zřízení na čele s kaganem, tedy kaganát, jenž po celé 7. a 8. století sehrával ve středoevropském prostoru významnou roli (Zábojník 2004). Avarští jezdci poměrně brzy pronikli i do míst severozápadního okraje dnešní „velké“ Bratislavy, tedy do oblasti Děvína a Děvínské Nové Vsi (Štefanovičová 1993, 280–293). Jejich přítomnost tam již od sklonku 6. století dokládají zatím spíše jen ojedinělé kostrové hroby jezdců, ve kterých se našly bronzové opaskové garnitury, okrasy koňských postrojů i nálezy byzantské provenience. Území pod děvínským bradlem však ještě stále patřilo k oblastem s dominantním slovanským osídlením. Na základě toho se usuzuje, že právě v této etnicky kontaktní zóně se mohlo nacházet jedno z center slovanského protiavarského povstání, do něhož se v roce 623 tak úspěšně zapojil franský kupec Sámó, že si ho Slované, „(Vinidi) nad sebou zvolili králem a šťastně u nich vládl 35 let“. Děvín, či spíše oblast Bratislavy, bývá někdy dokonce ztotožňován i s centrem tzv. Sámovy říše, nicméně tento závěr není akceptován (Štefanovičová 1993, 288). Je ovšem zřejmé, že brzy po zániku Sámova kmenového svazu po polovině 7. století Avari tuto oblast skutečně obsadili a patrně zde i vybudovali své významné hraniční centrum namířené zejména proti moravským Slovanům. Zdejší přítomnost avarských vojenských elit se odráží hlavně na bohatých kostrových pohřebištích v Děvínské Nové Vsi a v Záhorské Bystrici, známých svými jasnými doklady předmětů avarské provenience, ale také nálezy germánského původu, hlavně zbraněmi, jež mají charakter válečné kořisti (Eisner 1952, Kraskovská 1972). „Děvínské“ centrum Avarů si svůj význam podrželo až do přelomu 8. a 9. století, kdy za útoku vojsk franského krále, pozdějšího císaře Karla Velikého a také tlaku moravských Slovanů zaniklo, stejně jako zanikl celý avarský kaganát. Na území samotné Bratislavy kostrová pohřebiště s tak zřejmými znaky avarského etnika jako u Děvínské Nové Vsi prozatím nebyla objevena. Bez nálezů avarské provenience bylo např. pohřebiště v Bratislavě-Vajnorech, zkoumané na dvou blízkých polohách, u železniční stanice a v Tomanově ulici. Kromě jiného pochází z jednoho z tamních pohřebišť pozoruhodná zlatá náušnice pravděpodobně byzantské provenience (Štefanovičová 1984, 211–215). Vajnorské pohřebiště je připisováno Slovanům žijícím na území avarského kaganátu.

Přinejmenším od zániku avarského panství na středním Dunaji šel vývoj u naddunajských, zejména moravských Slovanů k vytvoření vlastního státního útvaru. Hlavními krystalizačními centry těchto Slovanů, označovaných od roku 822 v písemných pramenech termínem Moravané, byly na samotné Moravě Mikulčice a Staré Město-Uherské Hradiště, na území dnešního Slovenska o něco později Nitra (Nitrava). Zmíněný vývoj vyústil po roce 833 ve vznik státního útvaru, jenž byl v polovině 10. století byzantským císařem Konstantinem VI. Porfyrogennétem nazván Velkou Moravou, byť v soudobých pramenech se střetáváme i s dalšími pojmenováními, jako např. knížectví/království Moravanů, knížectví/království Rostislava či Svatopluka. Jedním z fenoménů vyplynulých z potřeb státní správy, organizace a obrany nového útvaru, byla realizace systému dobře opevněných hradisek. Jedno z těchto hradisek vzniklo okolo poloviny 9. století i na návrší dnešního Bratislavského hradu (Štefanovičová 1975). Rozkládalo se na ploše 6 ha a bylo obeháno dřevo-zemní hradbou komorové konstrukce, kterou na západní straně návrší ještě zpevňovala čelní kamenná zeď. Hlavním objektem hradiska byl zděný kostel – bazilika. Její šířka činila 13 m, interiér zdobily nástěnné malby. Šlo o monumentální architekturu doby velkomoravské, typově snad vycházející z prostředí Zadunajska, případně až z příjadranské Dalmacie. V okolí baziliky se našlo několik hrobů s typickou velkomoravskou výbavou, v níž nechyběly ani honosné

šperky veligradského typu, které vykazovaly značnou podobnost s nálezy z center na Moravě, zejména z Mikulčic. Na hradisku byly i další stavby vzniklé za použití kamene a malty, především menší stavba palácového typu a dům na podezdívce. Osídlení z doby Velké Moravy bylo zjištěno i v podhradí, např. v západní části pozdějšího Starého Města, nedaleko kostela sv. Mikuláše, mezi městskými hradbami a Venturskou ulicí, dále na Panské ulici, v místech Academie Istropolitany nebo poblíž kostela sv. Trojice. Nelze vyloučit možnost, že některá z podhradních osad byla dokonce opevněna. Můžeme shrnout, že v době moravských knížat Rostislava a Svatopluka představovalo bratislavské hradisko významné regionální centrum na jižní hranici Velké Moravy, kulturně silně spjaté s moravskými centry. Možná zde sídlil také příslušník vládnoucí moravské rodiny a jistě i ne nevýznamný církevní činitel, přičemž někdy bývá v této souvislosti dokonce zvažován jeden z biskupů ordinovaných Římem pro Velkou Moravu v r. 900.

Ještě dříve než na Bratislavu byla pozornost „velkomoravských“ badatelů upírána na Děvín. Jimi předpokládaná existence Velehradu zde však nebyla a ani nemohla být archeologicky prokázána, nicméně svou roli Děvín v období raného středověku jistě sehrál (Plachá–Hlavicová–Keller 1990). Moravané v 9. století využili jeho již existujících fortifikací z doby římské, které snad jen opravili a hradisko osadili posádkou. Má se většinou za to, že právě na tomto Děvíně, staroslovansky Dovině, tedy Dívce, jak uvedl pisatel Fuldských análů, byl velkým vojskem franského krále Ludvíka II. Němce v roce 864 obklíčen a zajat kníže Moravanů Rostislav. Ten pak „...potvrdil přísahou, že po všechny dny zachová králi věrnost, třebaže ji potom nikterak nezachoval“, dodal na závěr svého líčení autor Annales Fuldenses, Letpopisů fuldských (MMFH I 1966, 98, pozn. 2). A my dodejme, že taková byla tehdy praxe. Ať už tedy k oněm dějům na bradle nad soutokem Dunaje s Moravou skutečně došlo, nebo se tak stalo na Děvíně na Pálavě, jak se také někdy uvažuje, „slovenský“ Děvín byl v inkriminované době zřejmě významnou hraniční pevností a sídlem velmože. Asi právě ten využíval i zdejšího kamenného na maltu stavěného kostela, příčkami členěného na několik prostor, charakteristického svojí apsidou ve tvaru trojlístku. Datace kostela do 9. století se odvíjí od existence několika hrobů prozkoumaných v jeho širším okolí, v nichž se našly předměty velkomoravské provenience. Existují však i názory, že by ona stavba mohla pocházet dokonce až z 5. století, tedy z doby, kdy vojíci římských legií vyznávající již křesťanství, pod tlakem Germánů postupně opouštěli podunajský Limes a odcházeli do Říma. Závěry většiny slovenských badatelů nicméně kladou až do období velkomoravského (Štefanovičová 1990, 49–52, Ruttikay 2002, 167–169). Vojsko-strategický význam Děvína a Děvínské Kobylky zvyšovaly ještě hradiska v polohách Nad lomom a Na pieskach v katastru Děvínské Nové Vsi, která zřejmě sloužila jako útočiště obyvatel podhradních osad (Štefanovičová 1975, 16–18).

Je jasné, že oblast Bratislavy a Děvína měla pro velkomoravské vládce značný strategický význam. Obě hradiska byla nejen správními centry, ale i významnými oporami statické obrany namířenými proti vpádům Bavorů a Franků, později Maďarů, do nitra Velké Moravy. Kdo je držel v rukou, ten také do značné míry kontroloval tok zboží na dvou z nejvýznamnějších obchodních tras Evropou, a sice stezkách jantarové a hedvábné. Za jistý doklad, že tudy skutečně procházeli i velmi exotičtí kupci lze např. považovat nález z Bratislavy-hradního kopce představovaný bronzovou mincí – falsem ražby bagdáského chalífy Harúna ar-Rašída z počátku 9. století (Bialeková 2002, 103). Můžeme proto oprávněně předpokládat, že moravští vládci zcela jistě drželi území dnešní „velké“ Bratislavy do té doby, dokud jim k tomu stačily síly a možnosti. Zda to bylo až do onoho 4. července roku 907, to s jistotou nevíme, ale zřejmě nikoliv. Tehdy totiž někde u Bratislavy, „Maďari svedli veliký boj s Bavorů a jejich vévoda Liutpold a hrabata i biskupové byly ve velkém počtu krutě zhubeni...“ (Annales Laubacenses) a „celé vojsko Bavorů je pobito Maďary“ (Codices Turiciensis et Sirmonianus; více k tomu Vyvíjalová 1985, 221–247, Měřinský 2006, 956–961). Bitva, snad dokonce třídenní, to jistě byla významná a pro mnohé osudová, ale jak z uvedených, tak ani dalších zpráv nikterak nevyplývá, že by se jí jako organizovaný celek zúčastnilo také

vojsko posledního známého vládce Moravanů, knížete Mojmíra II. Tato absence bývá někdy vysvětlována tak, že Velká Morava v té době už neexistovala, protože její armáda byla již rok před tím Maďary drtivě poražena poblíž Nitry (Třeštík 1991, 7–27). Podle jiných odborníků, včetně autora příspěvku, sice ještě existovala, ale v možnostech jejího knížete už bylo jen bránit hradby centrálních hradisek, nikoliv plnit spojeneckou smlouvu, z níž vyplýval společný postup Moravanů a Bavorů proti Maďarům (Galuška 2004, 134–135, 138–139). Ať už tomu tehdy bylo jakkoliv, jako mocenský činitel přestala Velká Morava existovat někdy na začátku 10. století.

Drtivá porážka Bavorů u Bratislavy ze začátku července roku 907 otevřela maďarským jezdcům cestu k loupeživým výpadům do celé západní Evropy. Přítrž jim po více než padesáti letech učinila teprve až bitva na řece Lech v roce 955, v níž byli naopak na hlavu poraženi Maďari.

Na území Bratislavy se konec Velké Moravy projevil zánikem mocenských struktur, nicméně život zde v žádném případě neustal, byl naopak postupně umocněn nově příchozím staromaďarským živlem (Štefanovičová 2002, 133). Většího významu však zdejší osídlení opět nabylo až na přelomu 10. a 11. století, kdy vzniklo raně středověké Uherské království. Bratislava, ve 12. století už označovaná jako komitátní hrad Uherska, se v té době nezřídka stávala útočištěm různých členů arpádovské královské rodiny soupeřících o trůn. To však už je jiná stránka dějin hlavního města Slovenska.

Výročí bavorsko-maďarské bitvy u Brezalauspurcu v roce 907 si v roce 2007 tzv. „přisvojili“ Maďari, Slováci i Rakušané a nutno poznamenat, že bez přílišné kolegiality a vzájemné kooperace. Z některých budapeštských kruhů dokonce byla cítit nelibost v souvislosti s pořádáním kolokvia na dané téma v Bratislavě, přičemž podobný jejich postoj se odrazil také ve vztahu k rakouským pořadatelům výstavy „Schicksalsjahr 907. Die Schlacht bei Pressburg und das frühmittelalterliche Niederösterreich“ konané v Hainburgu v termínu od 3. července do 28. října roku 2007. Tamtéž se ovšem neobjevily ani některé významné staromaďarské nálezy z území Slovenska. A tak bez skrupulí mohu konstatovat, že zmíněnou výstavu paradoxně „zachraňovaly“ špičkové exponáty a texty prezentující velkomoravská centra Staré Město-Uherské Hradiště, Mikulčice a Břeclav-Pohansko doplněné o velkoplošné modely sadského křesťanského centra, mikulčického hradiska a břevclavského velmožského dvorce (viz Zehetmayer 2007, 155–165). Konference konaná ve dnech 2.–4. července 2007 taktéž v Hainburgu až na dvě vyjímky byla plně obsazena rakouskými archeology a historiky. Ony dvě vyjímky představovali J. Macháček a L. Poláček (asi jediní pozvaní z České republiky), kteří se ve svých příspěvcích zabývali tematikou výzkumů na Pohansku u Břeclavi a v Mikulčicích. Na Slovensku si významné datum svých dějin připomněli kolokviem „Boj při Bratislavě v roku 907 a jeho význam pre vývoj stredného Podunajska“, které se pod záštitou ministra kultury SR M. Maďariča a primátora Bratislavy A. Ďurkovského konalo ve dnech 19.–20. června 2007. Organizoval jej – pro nás docela překvapivě, ale úspěšně – dosud málo známý, ovšem o to ambicióznější, Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, občianské sdruženie, a kromě archeologů a historiků ze Slovenska pozvání k účasti přijali i odborníci z Maďarska (K. Mesterházy) a České republiky (L. Galuška, P. Kouřil, Z. Měřinský, J. Unger). Přednesena byla celá řada zajímavých příspěvků, často glosovaných v rámci diskusí. Výstupem z kolokvia se stane sborník editorovaný T. Štefanovičovou. Bratislavské setkání mělo vysokou odbornou (až na některé vyjímky) i společenskou úroveň.

Literatura:

B i a l e k o v á, D., 2002: *Remeslá a obchod*. In: A. Ruttkay–M. Ruttkay–P. Šalkovský (edit.); Slovensko vo včasnóm stredoveku, 89–104. Nitra.

E i s n e r, J., 1952: *Devínska Nová Ves. Slovanské pohřebiště*. Bratislava.

G a l u š k a, L., 2004: *Slované. Doteky předků. O životě na Moravě 6.–10. století*. Brno.

- H r o m a d a, J., 1991: *Včasnoslávské žiarové pohrebisko v Bratislave-Dúbravke*, Slovenská archeológia 39, 277–86.
- H r o m a d a, J.–K o l n í k, T., 1991: *Sídliskové objekty pražského typu v Bratislave-Dúbravke*, Slovenská archeológia 39, 257–276.
- K o l n í k, T.–K r e k o v í č, E.–S n o p k o, L.–G e r ž o v á, I.–F e r u s, V.–H e č k o v á, I., 1993: *Doba rímska*. In: Štefanovičová, T. a kol.; Najstaršie dejiny Bratislavy, 143–209. Bratislava.
- K r a s k o v s k á, L., 1972: *Slovansko-avarské pohrebisko pro Záhorskej Bystrici*. Bratislava.
- M ě ř í n s k ý, Z., 2006: *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu II*. Praha.
- M M F H I 1966: *Annales et Chronicae*, Magnae Moraviae Fontes Historici I., 131. Praha–Brno 1966.
- P i e t a, K.–Z a c h a r, L., 1993: *Mladšia doba železná (laténská)*. In: Štefanovičová, T. a kol.; Najstaršie dejiny Bratislavy, 143–209. Bratislava.
- P l a c h á, V.–H l a v i c o v á, J.–K e l l e r, I., 1990: *Slovanský Devín*. Bratislava.
- R u t t k a y, A., 2002: *Archeologický výskum cirkevných architektur a christianizácia*. In: A. Ruttkay–M. Ruttkay–P. Šalkovský (edit.); Slovensko vo včasnóm stredoveku, 157–178. Nitra.
- Š a l k o v s k ý, P.–Š t e f a n o v i č o v á, T.–P l a c h á, V.–K e l l e r, I.–K r a s k o v s k á, L., 1989: *Bratislava, hlavné mesto SSR*. In: Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia, I. zväzok. Bratislava, hlavné mesto SSR a Západoslávsky kraj. Nitra.
- Š t e f a n o v i č o v á, T., 1975: *Bratislavský hrad v 9.–12. storočí*. Bratislava.
- Š t e f a n o v i č o v á, T., 1984: *K byzantským prvkom v šperkárstve predveľkomoravského obdobia v oblasti Bratislavy*. In: Zborník prác Ludmily Kraskovskej (k životnému jubileu). Bratislava 1984, 211–215).
- Š t e f a n o v i č o v á, T., 1990: *Príspevok k počiatkom včasnostredovekej sakrálnej architektúry na Slovensku*. In: Staromestská výročí, 43–55. Brno.
- Š t e f a n o v i č o v á, T., 1993: *Slovanská Bratislava*. In: Štefanovičová, T. a kol.; Najstaršie dejiny Bratislavy, 275–325. Bratislava.
- Š t e f a n o v i č o v á, T., 2002: *Osídlenie Nitry na prelome 9.–10. storočia a príchod Maďarov*. In: Nitra v slovenských dejinách, 125–139. Martin.
- T ř e š t í k, D., 1991: *Kdy zanikla Velká Morava?*, Studia Mediaevalia Pragensia 2, 7–27.
- V y v í j a l o v á, M., 1985: *Bitka při Bratislave roku 907 (Príspevok ku kritickému prehodnoteniu prameňov)*, Študijné zvesti AÚ SAV 21, 221–247.
- Z á b o j n í k, J., 2004: *Slovensko a avarský kaganát*. Bratislava.
- Z e h e t m a y e r, G., 2007: *Schicksalsjahr 907. Die Schlacht bei Pressburg und das frühmittelalterliche Niederösterreich*. Katalog. Hainburg.

Doc. PhDr. Luděk G a l u š k a, CSc. (n.1960), archeolog, vědecký pracovník Moravského zemského muzea. Dlouhodobě řídí archeologické výzkumy v oblasti Starého Města, profesně se věnuje archeologii Slovanů a Velké Moravě, zabývá se otázkami christianizace. Přednáší na Filozofické fakultě MU v Brně.

Brezalauspurc 907

Abstract

The year of 907 is in the Greatest Chronicle of Solnohrad (Annales Iuvavenses Maximi) associated with a mention of a great battle fought out somewhere near Bratislava (Brezalauspurc) between Hungarians and defeated Bavarians. It is the very first mention of the name of the fort in the location of today's Slovak capital. However, the historical roots of the "greater" Bratislava reach much deeper. As early as the late Latén age in the first century B. C., there was a Celtic town here – an opidum, in which its Celtic inhabitants even coined their own golden coins called *biateks*. In the Roman era, there was a settlement of a Germanic nobleman in Bratislava-Dúbravka; the Děvín hill was settled as a fortified settlement and in Bratislava-Rusovce, on the right bank of the Danube, the Romans had built a fortified camp of the auxiliary army that protected the Danube border of Limes Romanus. The oldest Slavs settled in the 6th century in Bratislava-Dúbravka, where they founded a village with a cremation burial ground. Soon after their advent to the area, the region of "greater" Bratislava was taken by nomadic Avars. They left behind mainly burial grounds in Děvinská Nová Ves and

Záhorská Bystrica. Slavic settlements known from that time and the 8th century include e.g. Bratislava-Vajnor. After the demise of the Avar rule on the middle Danube and after emergence of the Great Moravian Empire in the mid 9th century, a large fort was build in the location of the today's castle. Here, remains of a church-basilica have been found as well as palace buildings, hence it is probable that it was a residence of a member of the ruling house of Mojmir (Mojmírovci) as well as a high clerical dignitary. Another important fort existed on the nearby Děvín hill. Here also were unearthed remnants of a church and living quarters. Both forts probably belonged to important regional centers of the Moravians and important defense points of their empire. Settlement from the 9th century was also found in the location of actual Bratislava city – it was a village settlement adjoined to the forts. The Moravian rulers held the region of the "greater" Bratislava as long as they could – i.e. until the early 10th century. However, it is probable they did not control it anymore on July 1, 907. It was on this day when the fatal battle took place, in which the Hungarian army crushed the Bavarians and thus opened themselves the way to raids on the whole of Europe. Those raids were to end only by their defeat in 955 on the Lech river. After the demise of the Great Moravian Empire, the importance of Bratislava grew again at the turn of the 10th and 11th centuries and then consequently in the 12th century, when Bratislava had become a committed castle of the Hungarian kingdom.

On the occasion of the battle anniversary as well as the first written mention of Bratislava, an academic colloquium was held on June 19–20, 2007 which was attended by many scholars from Slovakia, the Czech Republic and Hungary. A couple of days later, in the beginning of July, a similar conference was held in Hainburg, Austria. The conference featured an exhibit, substantial part of which was formed by the finds from and mockup models of the Great Moravian centers Staré Město–Uherské Hradiště, Mikulčice and Břeclav-Pohansko. There were only a few items of the old Hungarian culture on display. Both conferences will publish miscellanies with contributed studies.

Brezalauspurg 907

Zusammenfassung

Gegen 907 wurde in den Salzburger Annalen *Annales Iuvavenses maximi* eine große Schlacht irgendwo bei Bratislava (Brezalauspurg) erwähnt. Die hier kämpfenden Bayern erlitten eine Niederlage von den Magyaren. Zum ersten Mal überhaupt wurde die Benennung der Burgstätte im Ort der heutigen Hauptstadt der Slowakei eingetragen. Die Geschichte des „großen“ Bratislava hat allerdings weit tiefere Wurzeln. Bereits in der späten Latène-Zeit im ersten Jahrhundert vor unserer Zeitrechnung gab es hier ein keltisches Oppidum mit einer Münzprägestätte, wo die Kelten ihre Goldmünzen (so genannte *Biateky*) prägten. In der Römerzeit befand sich in Bratislava-Dúbravka ein Einzelhof eines germanischen Großherrn, auf dem Hügel Děvín war eine befestigte Burgstätte und in Bratislava-Rusovce wurde am rechten Donauufer sogar ein befestigtes Militärlager für Hilfsheer von den Römern errichtet, das zum Schutz der Donaugrenze *Limes Romanus* bestimmt war. Die ältesten Slawen ließen sich in Bratislava-Dúbravka nieder, wo sie ein Dorf und in der Nähe auch Glutgrabstätte gründeten. Im 7. Jahrhundert kamen die nomadischen Awaren und besetzten das Gebiet des „großen“ Bratislava. Sie hinterließen vor allem die Grabstätte in Děvinská Nová Ves und Záhorská Bystrica, eine slawische Siedlung aus derselben Zeit und eine andere Siedlungsstätte aus dem 8. Jahrhundert in Bratislava-Vajnor. Nach dem Niedergang der Awarenherrschaft an der mittleren Donau und nach der Gründung Großmährens ungefähr um die Mitte des 9. Jahrhunderts wurde auf dem Hügel, wo die heutige Burg steht, eine umfangreiche Burgstätte erbaut. In ihrem Gelände wurden Reste einer Basilika und auch Palastgebäude gefunden, sodass zu vermuten ist, dass dort ein Vertreter der Mojmiriden-Familie und gleichzeitig auch ein hoher Kirchenvertreter ihren Sitz gehabt haben dürften. Weitere bedeutende Burgstätte befand sich auf dem nahe gelegenen Hügel Děvín. Auch dort wurden Reste einer Kirche und Reste von Wohngebäuden gefunden. Beide Burgstätten gehörten wahrscheinlich zu wichtigen Regionalzentren der Bewohner Großmährens, zu wichtigen Verteidigungspunkten des Großmährischen Reiches. Die Besiedlung vom 9. Jahrhundert wurde auch direkt in Bratislava belegt. Es handelte sich um eine Siedlung unterhalb der Burg. Die großmährischen Herrscher hielten das Gebiet vom „großen“ Bratislava möglichst lange, also bis Anfang des 10. Jahrhunderts. Am 4. Juli 907 hatten sie es offenbar nicht mehr in ihren Händen, denn gerade damals ereignete sich die Schicksalsschlacht, in der das bayerische Heer von den Magyaren vernichtend geschlagen wurde. Somit hatten die Sieger Tür und Tor geöffnet zu Angriffen auf ganz Europa. Diesen Angriffen hat erst die Magyarenniederlage 955 auf dem Lechfeld ein Ende gemacht. Nach dem Untergang des Großmährischen Reiches wuchs die Bedeutung von Bratislava erst an der Wende vom 10. zum 11. Jahrhundert und anschließend im 12. Jahrhundert, als Bratislava zum Komitat Pressburg des Ungarischen Königiums wurde.

Anlässlich des Jubiläums der genannten Schlacht und der ersten Erwähnung über Bratislava wurde in den Tagen 19.–20 Juni 2007 ein Fachkolloquium veranstaltet, wo viele Experten aus der Slowakei, der Tschechischen Republik und Ungarn auftraten. Etwas später, Anfang Juli, fand ein ähnliches Symposium in Hainburg in Österreich statt. Im Rahmen dieses Symposions wurde eine Ausstellung eröffnet, wo einen wesentlicher Teil der ausgestellten Exponate Funde und Modelle aus den großmährischen Zentren Staré Město–Uherské Hradiště, Mikulčice und Břeclav-Pohansko gebildet haben. Exponate altungarischer Provenience waren nur bescheiden vertreten. Beiträge von beiden Veranstaltungen werden in Sammelbänden erscheinen.